

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto IV.

V Ljubljani, 31. oktobra 1908.

Št. 10.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17.

Minka Vasičeva:

Organizacija slov. ženstva.

Naobraženo, trezno in samostojno misleče ženstvo je najgotovейše jamstvo napredovanja vsega naroda.

Veliki Norvežan Henrik Ibsen je dejal že pred 36 leti: »Ženske so, ki bodo rešile ljudska vprašanja, toda rešile jih bodo kot matere; samo na ta način se more to zgoditi in v tem je velika naloga žene...« Da pa morejo te matere povoljno izvršiti naloženo jim delo, morajo biti celi ljudje, krepke in prosvetljene osebnosti, ki poznajo resnobo življenja in se zavedajo docela svojih dolžnosti in svoje važnosti.

Vsakdo, ki opazuje slovensko javno življenje, ki hoče biti nepristranski in pravičen ter se ne boji resnice, četudi je neprijetna, mora priznati, da so naše stranke veliko zamudile, ker so obračale premajhno pozornost na ženstvo, pač po zastarelem filistrskem geslu: »Mulier taceat in politicis.« Ako je resnično, da nam je prijatelj dober, sovražnik pa koristen, moramo pravično priznati, da so reakcionarci vse bolj in prej spoznali pomen ženske za narod in so znali tudi v tem oziru obrniti vodo na svoj mlin. Voditelji reakcionarnih strank so si znali pridobiti nevaževane priprostejšje ženske sloje, ki so jih organizirali v močno falango. Kako zna ta falanga aktivno nastopati za ideje svojih gospodarjev, smo videli po vsej državi o priliki zadnjih državnozbornih volitev, ko so bile ravno ženske silno fanatične agitatorice.

Židovska tradicija: »Mož bo nad tabo gospodoval« se je globoko zajela v slovensko mišljenje in načelo Mozesovo živi še v XX. veku p. Kr. Slovenci so smatrali in deloma še smatrajo žensko za delavko ali za množilko zaroda ter v najboljšem slučaju za okrasek hiše. Zato naj se ženska ne vtika v javnost, zlasti pa ne v politiko, saj bi zaradi tega »trpelo in bilo onečaščeno sveto rodbinsko življenje.« Tako pravi še danes marsikak »naprednjak«, ki se popolnoma nepotrebno boji za svojo komoditeto.

Pri nas se je pripetilo, da se je znan napreden političen list posmehoval smelemu nastopu naprednih

Angležinj, ki so si v kratkem času že priborile vsaj nekaj političnih pravic. Seveda so milijoni pridobiva-jočih Angležinj daleč v izomiki pred Slovenkami in tudi pred velikim številom Slovencev.

Strah pred žensko emancipacijo so povzročile pač nekatere pretiranke, katerih baš resno ženstvo v svojem stremljenju najmanje spoštuje. Toda vsak boj rodi take izrastke, ki ideji več škodujejo kakor koristijo. Resnica pa je, da takozvani 'tretji spol' med zdravim in resnobnim Slovanstvom ne najde nikakih tal, najmanje pa v Slovencih. Vsekakor se Slovincem ni treba bati, da bi bila ženski pot v svobodno življenje, v razne poklice in stanove ter tudi pot v politično delovanje pogubna. Nikakor ne bo tak neizogiben prevrat, ki se vrši počasi z izpreminjajočimi se socialnimi razmerami, povzročil kake krize v zakonskem življenju. Razmerje zakoncev se bo le poglobilo in dobilo večjo vrednost in stalnost. Že danes pametni možje ne cenijo nič več kakor najlepšo čednost na ženi one omejene nedolžnosti in plašnosti. Ta čednost naših prababic je bila v resnici navadno le nevednost in nepomagljivost. Bogata zrelost in zmožnost, slediti možu v najresnejših, najvišjih in najdražjih stremljenjih, to velja tudi že danes nekaj. Možje velikih in kulturnih narodov so že vvrstili ženske v svoje bojne vrste, da hodijo ista pota in zasledujejo energično in samozavestno iste cilje.

Da je ta enakopravnost mogoča, dokazujejo mnogi prelepi uspehi žensk raznih narodov na literarnem, umetniškem in znanstvenem polju. Ako so ženske dandanes že samostojne zdravnice, vseučil. docentke, uradnice, veletrgovke, umetnice, redaktorice velikih in uglednih listov, žurnalistke, odvetnice, pridigarice i. dr., potem morejo ženske tudi samostojno izvrševati svoje državljanske pravice. Resnica je pač, da so ženski ženiji prav tako — izjema, kakor so možki. Kakor kažejo uspehi v Novi Zelandiji, v nekaterih ameriških državah in na Finskem, je naobražena ženska tudi zrela za politično delovanje. Dandanes so ženske že samostojne obrtnice, trgovke, tvorničarke in podjetnice, katerim je podrejeno celo krdelo moških uslužbencev. Tudi na Avstrijskem in celo na Slovenskem je tako. In zato se je zgodilo, da se je vseučil. profesor dr. T. M a-

saryk, odlični češki pisatelj in vodja stranke čeških realistov, v lanski seji avstrijskega državnega zbora, izrekel z vso odločnostjo za volilno pravico ženstva ter za politične pravice žensk. V svojem znamenitem govoru je dr. Masaryk izjavil, da je prepričan, da bi prinesle ženske pri vseh narodih in posebno še pri nas na Avstrijskem prav zdrav element v politično življenje, češ: »Ženske niso tako udane alkoholizmu kakor moški, zato so zdravejše, in prav temu dejstvu se imajo moški zahvaliti, da sploh fizično živel«

Enakopravnost dosega vsak član človeštva s kulturo in s produktivnostjo. Da morejo postati naše ženske kdaj enakopravne moškim, jim je treba torej enake kulture in po tej enake produktivnosti. Da pa je to mogoče, je treba našim ženskam v prvi vrsti več šol in višje naobrazbe. S tem pride že sama po sebi in neizogibno naša socialna in politična enakopravnost.

Za to seveda danes slovensko ženstvo še ni zrelo. Treba pa je skrbeti že sedaj, da se za to pripravijo tla, da se postavi ženstvo na lastne noge in bo mislilo s svojo glavo.

Vsekakor pa se tudi zanimanje Slovenke že obrača počasi k boljšemu, vzvišenejšemu. Sestanek slovanskega ženstva v Pragi, ki se je vršil na inicijativo »Splošn. sloven. žen. društva v Ljubljani,« je povzročil, da je ustanovil »Ustředni spolek českých žen« v Pragi tečaj za ruski, poljski, hrvaški in srbski jezik; pozneje pa se osnuje še slovenski tečaj; Slovenke v Ljubljani pa prirejajo hrvaški in češki tečaj. Mislilo se je pa tudi že na to, da se ustanove po vseh večjih slovenskih mestih ženska društva, v prvi vrsti v Trstu. Ko se pridobi ženstvo inteligentnih krogov, bo treba stopiti med širše plasti naroda ter se pobrigati za delavke in kmetice. Ne bo lahka ta naloga, a izvršiti se bo morala.

Tako se giblje polagoma slovensko ženstvo v metropoli in išče stike z ženskami drugih, sorodnih narodov. Izkuša se organizirati, kar je velikega pomena.

Ženske v tujini so že davno spoznale važnost organizacije, saj šteje »Svetovna ženska zveza,« ki se je ustanovila na poziv Američank, nad milijon žensk in na sto in sto ženskih društev. Tudi avstrijske Nemke in Madjarke so razumele moč in silo ženske organizacije ter so si ustanovile »Bund der österreichischen Frauenvereine« in ogrsko žensko zvezo s svojim središčem na Dunaju in Budimpešti. Dunajski ter budimpeštanski »Bund« reprezentirata delo ženskih društev vse Avstro-Ogrske, torej molče tudi nas slovenskih žen. »Nemško društvo reprezentuje žensko delo, dasi je v Cislitvaniji 9 milijonov Nemcev in 14 milijonov Slovanov. Medtem ko se možje v parlamentu trudijo z vsemi silami uničiti nenaravno nemško nadvlado, medtem ko se možje bore, da dajo Cislitvaniji

pravi izraz — mešano ozemlje s slovansko večino — me, slovanske žene ne prispevamo ničesar k tej emancipaciji. Naše stremljenje gre torej danes predvsem za ciljem, da se združimo vse slovanske žene! Naša narodna dolžnost, naš narodni ponos nam ukazuje, da v zvezi velikih ženskih svetovnih organizacij nastopimo kot mogočna slovanska vrsta, da podpremo delo svojih mož, ki se bojujejo za uveljavljenje pravic slovanskega življa v Avstriji.« Tako je pozivljala ob sestanku slovanskih žen v Pragi energična češka feministka, gdč. Fr. Plaminkova vse avstrijske Slovenke na delo, in Slovenke smo ji pritrjevale.

Toda da moremo uveljaviti sebe, je treba zlasti Slovenkam vzpodbude in pomoči od strani slovenskih naprednih mož. Samopomoč je že storila nekaj malega. Na tem treba sedaj delati naprej. Danes imamo v Ljubljani že višjo dekliško šolo, oz. ženski licej; naše žensko šolstvo je stopilo torej tudi korak naprej. Giblje se, delavnih moči bi bilo tudi dovolj; treba nam je le simpatij, vzpodbude in razumevanja od strani moških. Ti naj bi vedno in vedno naglašali, da hočejo delavnih, razumnih in zares narodnočutečih ter plemenitih žen in deklet; le tako moremo vzgojiti duševno in telesno zdrav narod. Seveda morajo ostati moški tudi dosledni v dejanju!

Tudi možje po malih mestih in na deželi naj bi ravnali takisto ter skrbeli za čim višjo žensko prosveto in za to, da se pritegnejo Slovenke povsod k resnemu narodnemu delu. Le kadar bomo imeli razborito, dovolj prosvetljeno, resnobno misleče in narodno zavedno ženstvo, bo ideja napredka in svobode pognala krepke korenine v našem narodu. Drevo brez korenin ne uspeva, a tudi narod brez izobraženega ženstva nima jamstva svetlejše bodočnosti. Ne začnimo zidati hiše pri dimniku, nego zidajmo jo pri temelju, ki je očesu skrit! Osvojimo si najprej ženo in rodbino, potem si osvojimo stanove in končno tudi ves narod!



J. F. P.:

Povest o obupani in zavrženi.

Visoko v tretjem nadstropju je stanovala Klotilda. Ozke stopnice so vodile do njenega stanovanja, temne in nerodne, kakor v star grajski arhiv. A tako je hotela Klotilda, ki ni ljubila luči, ne ljudi, in ji je bilo vse tuje, kar je živelo tam zunaj v pestrem svetu. Samo včasih, na večer je odprla okno in se zagledala na ulico, a vse se ji je zdelo kakor sanje, do katerih ni imela moči in ni imela pravice. Zaho-

telo se ji je sicer mnogokrat, ko so zaplesali po sobi solnčni prameni, da bi šla in poiskala srečo, pa ko se je zagledala v zrcalu, je uvidela, da bi napravila greh, ako bi ostavila te mračne stene...

Kaj bi zunaj, kjer skaklja in vriska življenje, kjer so vseh oči tako vesele, polne sreče, ko pa bi se ozrlo vanjo vse v začudenju in zasmehu; in morda bi pristopil celo kdo, jo potrepal po rami in dal prijateljski nasvet:

»Pojdi z bogom: bojimo se te skoraj!...«

In Klotilda je plakala v mračni sobi, visoko gori v tretjem nadstropju, kamor ni zahajal razun njene služkinje noben drug človek, ki bi nosil znake veseljšega življenja.

Tako je bilo usojeno Klotildi, da ni okusila mladosti, da ni odtrgala niti enega sladkega cveta, in v trenutkih, ko se je popolnoma zavedala svoje zapuščenosti, je preklela s slastjo ves širni svet... Kajti, tako brezpomembno se ji je zazdelo njeno življenje, da bi ne napravila ne greha, ne sramote svojemu rodu, ako bi si v tem obupnem dolgočasju končala to življenje.

Vedela je, da ne bi žaloval za njo nikdo, nikdo bi se je ne spominjal z blagimi spomini in bi ne potočil solze, šli bi mimo krste in bi se ne odkrili, prav kakor da neso v rakvi garjevega psa...

In morda bi imeli prav: samopašen je človek in samo tistega ljubi, ki ga izkorišča, ki ga vara s poljubi, ali se vsaj naslaja ob njem in zadošča z njim... Klotilda še ni nikomur stisnila prijateljsko roke, nikogar še niso poljubile njene debele razpokane ustnice, kaj da bi še kdo ogrel svoj obraz ob njenem mozoličastem, grdem licu! Skoraj grešna se ji je zazdela misel, kako lepo bi bilo, ako bi se ozrle nekoč temne oči ljubeznivega mladeniča toplo na njo zapuščeno, ako bi se usmiljeno razprostrle bele roke in jo prižele v objem, — njo, ki je samo slutila veličast takega trenutka, hrepenela za njim z vso mlado silo, a ga še nikoli okusila.

In v trenutkih takega hrepenenja, se je zgrudila v naslanjač, zastrmela v mrak in zajokala — sama, komaj vedoča zakaj...

Tako je čakala Klotilda trenutka, ko bo mogoče morda tudi njej stopiti vsaj na prag kratke sreče, užiti morda vsaj en blažen hip, in smehljale so se ji ustnice, žarel ji je obraz ob misli na tisti veliki čas...

In napisala je Klotilda nekoč dolgo pismo, polno solzá in prošenj, pismo — brez naslova.

»Oddajte mi to pismo,« je dejala služkinji, in pokazala na ovitek, rdeč in dišeč.

»Kam?«

In Klotilda je zaplakala, ker ni vedela, komu je toliko potožila, ga tako ponižno prosila malenkostnega prijateljstva, a čutila je, da mora biti nekje tisti, bi bi čutil z njo.

»Oddajte ga, — komurkoli!« se je razjezila in si obrisala solze. Čez hip pa je dostavila mirneje:

»Pojdite na vrata, pismo držite v roki in ko pride mimo lep gospod, mu ga dajte!«

»Kateri gospod?« je poprašala služkinja, ki je poznala svojo čudaško gospodarico.

Tedaj se je Klotilda zamislila...

»Gospod, — ki bo imel — velike, temne oči, dobrodušen obraz in — ki ne bo tako žalosten kakor jaz. Lep mora biti, razumete: mlad, življenje in moč, dobrotu v očeh, na ustnicah nasmeh, bele roke, in brado polno, — da bi zakopala vanjo ves svoj obraz!«

»In kaj mora biti? Inžener ali — doktor?«

»Molčite!« se je raztogotila Klotilda, videč, da sodi celo služkinja tako, kot druge tam zunaj... »To je postranska stvar, oguljeno suknjo ima lahko in luknjo v klobuku, samo tak mora biti kot sem ti dejala. Dobrotljiv in milostljiv, ki bo poznal srce! Idite!«

In služkinja je odšla, Klotilda pa je stopila k oknu in zrla na ulico.

V gručah so se podili ljudje semintja, ker je bilo na večer in so delavci trudni in umazani od dela hiteli vsekrižem iz tovaren.

Klotilda je odprla okno in se zatopila v vrvenje šumečih množic.

Mladi gospodiči so postajali na oglih in pozdravljali vse vprek gospodične, ki so vse križem prikimalvale s kodrastimi glavnicami. Tupatam se je katera celo glasno zasmejala.

In ulice so se počasi praznile.

Črez hiše se je razlila rožnata barva, solnce je padalo v zaton, tam na vztočni strani je nebo temnelo in večernica je pomežiknila skozi mehko modrino.

Klotilda je zasanjala v večer, in daleč tam zunaj na poljanah so se objemale nje vroče misli s sladkimi upi, tam na tihi poljani pod visoko jagnedjo.

»Oddala!« jo je predramila služkinja in napravila sila važen obraz.

»Oddala — komu?« je zavzdihnila Klotilda in se nasmehnila v sladki zavesti, da se morda v tem trenutku že nekdo zanima za njo, da misli morda celo na čas, ko se bosta sestala.

»Kakšen je bil tisti gospod?«

Služkinja se je nasmehnila.

»Mlad, no, da! Lep menda tudi — vsaj meni se je tako zdelo, — nasmehnil se je, raztrgal ovitek in jaz sem odbežala!«

To je bila vsa izpoved in Klotilda se je morala zadovoljiti, ker je vedela, da več ne izve od služkinje.

In tisti večer ni zaspala dolgo.

Razločno je čula vsak korak, ki je odmeval po ulici in tako se ji je zdelo, kot da se približuje nekdo počasi gori — s plahimi koraki, pa nič ni bilo, vse je ostalo zopet tiho.

Po sobi pa se je valila tema, zastori so bili zagrnnjeni ker tam v nasprotni hiši so stanovali radovedni ljudje . . .

Včasih je počila sobna oprava glasno in razločno, kot da je stopil kdo trdo in neustrašeno k postelji. A Klotilda se ni bala, pričakovala je celo in v pričakovanju zaspala . . .

Tedaj je prišel počasi, tak, kot je bil v resnici in so ga naslikale njene sanje: mlad, življenje in moč, dobrota v očeh, na ustnicah nasmeh in bele roke je razprostrl že pri vratih.

Pa hipoma se mu je zresnilo lice, vsa dobrodušnost je nenadoma izginila, ko jo je zagledal pred seboj z debelimi razpokanimi ustnicami in obrazom grdim in mozoličastim.

In že se je obrnil, da bi šel.

»Kam, gospod?!«

V čudne gube je namrgodil obraz, pogledal je vstran in je prijel za kljuko.

»Zbogom!«

»Kam, gospod?! Klicala sem vas, in pričakovala sem vas že tako, tako dolgo! Usmilite se me — nikdo me ne ljubi!«

Pa gospod se ni dal preprositi. Stopil je med vrata in se spremenil v čuden nestvor: z repom je mahal pod posteljo; v vsakem oknu je imel veliko, goreče oko; šapast, kosmat jezik pa je iztegnil po Klotildi, da je zakričala in se prebudila . . .

Take sanje je imela Klotilda prvo noč o svojem težko pričakovanem odrešeniku in ni se malo prestrašila, ko ji je naznanila služkinja drugi dan, da želi govoriti z njo gospod, ki je zelo, zelo podoben tistemu, ki mu je oddala ona pismo, ako ni morda prav tisti.

»Slab spomin in mladi ljudje so si mnogokrat kar slični,« je dejala in mencala z nogami kot da težko pričakuje Klotildinega odgovora.

»In kaj je dejal? ali je prašal prav po meni?« jo je praševala kar v eni sapi Klotilda, ker tako tesno ji je bilo v grlu in tako težko v srcu kot še nikdar doslej.

Na zatrdilo, da želi govoriti prav s Klotildo, je sedla v naslanjač in v težkih dihih pričakovala, kaj se zgodi.

Ali gospod, ki je vstopil, je bil videti zelo prijazen, celo priklonil se je in ko mu je Klotilda vsa v zadregi ponudila stol, se je nasmehljaj.

»Pravzaprav«, je pričel — »se mi zdi, da je vse to prav neumestna šala, a gnalo me je vseeno, da vas spoznam. Dovolite, moje ime je Milan Jeraj.«

Klotilda se ga skoraj ni upala pogledati, ker nikdar še ni sedel v njeni bližini tako mlad moški, ki bi se, kakor je dejal — zanimal, da jo spozna.

»Hvala vam, gospod Jeraj, da ste se odzvali mojemu vabilu, ki je bilo, vem, nekoliko . . . pa bodite prepričani, da niti ene slabe misli ni pri tem . . .«

Milan Jeraj videč, da je Klotilda v zadregi in ne ve, kaj bi povedala, je pričel sam, dasi je občutil takoj ob prvem pogledu nanjo, zanjo le mržnjo in stud.

»Pred vsem vedite, da sem vas poznal nekoliko že poprej: videl sem vas marsikateri večer tu gori na oknu — kadar sem šel iz pisarne domu. No, da sem odkritosrčen, kakor zahtevate v svojem pismu, — nisem se zanimal za vas; menil sem, da ste pač kaka mlada udova, ki se ne briga mnogo za svet. Sedaj vidim, da sem sodil napačno. Sicer pa, kakor se mi zdi je bilo to vaše pismo namenjeno gotovo kakemu drugemu, a po zmoti služkinje, pomotoma dostavljeno meni. Zato vam ga tem potom vračam in oprostite, da sem vas —«

»Ne, stojte!« je vzkliknila Klotilda, ker Milan Jeraj je že vstal in se poslavljal.

»Gospod Jeraj, pismo je bilo namenjeno vam!«

»Meni?«

In obraz se mu je razširil v začudenju. »In kaj naj to pomeni?« je izjecal.

Tedaj se je Klotilda ojunačila. Izbočila je prsi in jih napela, nato pa je sedla nazaj v naslonjač in sklenila roki kakor k molitvi.

»Bodite dobri! Berem vam z obraza, da me sodite, da me zaničujete, da nimate zame niti enega dobrega pogleda, o — — in koliko sem pretrpela! Vsak večer sem vas pričakovala na oknu in zrla sem za vami s solzami v očeh. Da, to pismo je bilo namenjeno vam, ker opisala sem vas služkinji tako, da vas ne bi mogla izgrešiti niti v temni polnoči. Brez naslova je bilo pismo — tako sem hotela —, ker prevarati sem hotela samo sebe, da ga morda dobi kdo drugi, ki bo vam sličen, ker tak mora biti tisti . . . in morda bolj usmiljen kot vi. Vi ste kruti! Rotim vas, ostanite pri meni in dajte mi samo eno dobro besedo!«

Jeraj je molčal, ker se ji ni upal ugovarjati, tako besno so ji žarele oči.

»Vi ste se morda zaljubili vame?« jo je poprašal čez nekaj časa, ne da bi jo pogledal.

»Zaljubila?! Ne! Nikdar bi se ne mogla zaljubiti v človeka, ki sodi samo po zunanje in ne gleda na srce!« je zavzdihnila in se ozrla vanj očitajoče.

»Pa kaj torej hočete?« jo je povprašal že pri vratih.

»Ničesar! Pojdite!« mu je skoro zapovedala in bruhnila v jok. »Vsi me zaničujete, ker nisem tako vabeča in lepa kot druge.«

In Jeraj je pritisnil na kljuko, počasi, podal ji je roko in zašepetal plaho:

»Prav imate! Bolj ste plemenita kot druge, in jaz nisem vreden, da bi me ljubili, kakor niso vredni drugi. — Ostanite še nadalje tu gori v samoti in ne želite si med svet.

Tako je dejal in potem je šel.

In vsak večer sta se videla kakor poprej.

Šel je po ulici, se ozrl gori na okno, pokimal v pozdrav in šel dalje, in Klotilda je bila srečna, da je imela vsaj enega človeka, ki se je morda zanimal zanjo, jo poznal in ji bo morda tudi zasadil nekaj cvetk na pozni grob . . .



Danica:

O vzgoji otrok.

Nastopila je era otrokova. Dočim ni v preteklih stoletjih obrnila javnost nikake pozornosti razvoju mladine, razume danes vsakdo, da nosi mladina bodočnost. Od dobrega ali slabega razvitka mladine je odvisen razvoj naroda. Vsled splošnega stremjenja po višji izobrazbi je nastalo nebroj izobraževališč in vzgojevališč, ki imajo nalogo, pripravljati mladino na življenje, vzgajati jo v koristne ude človeške družbe. Da pa morejo taki zavodi zadoščati svoji nalogi, jim je treba ne samo dobro in pametno vzgojenega mladinskega naraščaja, nego treba tudi, da jih podpira pri nadaljni izobrazbi krepka in umna domača vzgoja. Vtiski, ki jih dobi dete v prvi mladosti, so večinoma merodajni za ves njegov nadaljnji razvoj. Zato je tako velike važnosti, da so ti vtiski blagi in dobri.

V vsako otroško dušo so položene že od rojstva dobre kali; šele slabi vzgojevalni vplivi sejejo ljuliko v mlado srce. Saj pravi že slavni Campe v svojem Theophronu: »Človek, kakor je prišel iz roke stvarnikove, in kakor še vsaki dan prihaja, je v resnici dobrodušna stvar.« Kako pa naj ostane otrok dober in blag, ako ga vzgajajo samo s surovostjo, ako dete ne čuje družega kot grdo, surovo govorjenje in vidi često tudi slaba dejanja?! Starši naj bi bili zatorej v prvi vrsti sami blagi, značajni ljudje. Kdor hoče vzgajati, vzgajaj se najprej sam. Kaj hasne, ako izkušajo starši vtepati svojim otrokom razne moralne stavke, a se sami ne ravnaajo po njih? Otroci bodo posnemali dejansko svoje starše, a dobre nauke bodo smatrali za sitnost, ki jim greni življenje. Razume se, da so velike važnosti tudi sovzgojevalni momenti, ki čestokrat podero temeljito, kar so skrbni starši z velikim trudom postavili. Starši naj tedaj strogo pazijo na to, komu izroče svoje dete v varstvo, pa tudi na to, kdo so njegovi pajdaši pri igri in zabavi. Marsikatero slabo zeljice, ki se razraste pozneje v veliko drevo, je bilo zasajeno v slabi tovaršiji.

Vobče imajo ljudje napačno mnenje o vzgojevanju. Ako ves dan na otroka kričijo, ga zmerjajo in kaznjujejo, mislijo, da so storili svojo dolžnost. Vedno ho-

čejo res delati pri vzgoji, hočejo takorekoč čutiti, da vzgajajo. Zato obdajajo otroka s celim nasipom najrazličnejših prepovedi in ukazov. Dostikrat je vzrok vsem tem prepovedim edinole muhasta trma staršev. Posledica tega je, da se čuti otrok zatiranega; njegov mladi duh sili v prostost, a ker mu je omejenost staršev ne da, predere siloma mejo, ki mu krati svobodo, to se pravi otrok postane neubogljiv in trmast. Prepovejte otrokom kolikor mogoče malo, — samo to, česar res nikakor ne smejo storiti! Ne kratite jim nepotrebno zlato svobode! Otrok, s kojim se ravna dosledno, in ki ima dober vzgled svojih vzgojevalcev pred očmi, niti ne potrebuje večnih opominov in groženj. Umen vzgojevalec izhaja tako tudi brez kazni. Kajti pod njegovim navodilom bo otrok le redkdaj imel priliko storiti kaj kaznjivega.

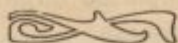
Sploh naj se vrši vzgoja tako mirno in samoumevno, da otrok ne čuti, da ga kdo vodi. Vsemu njegovemu počenjaju mora biti dana že od vsega početka prava smer, tako da po lastnem nagibu ne udarja čez ojnice. Nič ni bolj napačnega in kvarljivega, nego mnenje, da treba vedno udrihati po detetu. Otrokova duša je nežna cvetka, ki se razvija le v toplem solncu ljubezni. Neusmiljeno jo pa ugonablja ostra sapa surovosti.

Seveda ni mogoče podajati pedagoških navodil v okviru kratkega člančiča. Opozarjati hočem tukaj le, kaj bi bilo potrebno, da se usposobijo sploh starši za vzgojo svojih otrok. V to svrhu bi bilo treba sistematičnega poučevanja, zlasti matere. V obliki večernih predavanj naj bi se dala materam prilika, poučevati se o psihologiji otrokovi ter o vzgojeslovju sploh. Tu bi se odprlo strokovnim pedagogom jako obširno polje delovanja, ki bi gotovo rodilo obilo sadu. Ker bi bila sestavljena predavanja v priprostem, lahko umljivem slogu, bi bila razumljiva tudi nižjim slojem, za katere gre tu v prvi vrsti.

Naj pridem končno še na ona slovenska mala, nesrečna bitja, — in žalibog jih ni malo — katerim s te strani ni pomoči. Njih starši so ali vsled svojih duševnih in moralnih lastnosti popolnoma nezmožni vzgajati jih, ali ki vsled težavne borbe za vsakdanji kruh nimajo časa in prilike pečati se s svojimi otroci. Da se rešijo ta nesrečna bitja, treba vse drugih sredstev. Tu ni mogoče vzgajati staršev, ker se več vzgajati ne dajo. Treba tedaj pričeti pri otrokih samih. V prostornih zavetiščih naj bi se zbirala taka deca rano v jutro pod nadzorstvom otrokoljubnih vzgojevalcev. Tu naj bi prebili otroci ves dan med različnim delom, učenjem in igro. Zvečer pa naj bi se dostavili zopet staršem. Samo oni nesrečniki, ki so vsled propalosti svojih staršev v direktni nevarnosti, naj bi se docela zadržali v zavodih. Tako bi vzcvel iz slojev, iz kojih izhaja sedaj večina zločincev, krepak, delaven rod.

Toda kdo naj ustanavlja taka prepotrebna zavetišča? Kdo naj jih vodi ter zanje žrtvuje? Treba raz-

pravljati tudi to vprašanje. Najbližji faktor za vzganje otrok je ženska. Polagajmo ji tedaj tudi skrb za zapuščeno deco v roke. Ravno ženstvo premožnih slojev, ki ni navezano na borbo za vsakdanji kruh, razpolaga z zadostnim časom. Ne vežejo ga stanovske dolžnosti, žrtvovati more z lahkoto po nekaj ur na dan taki, nad vse važni nalogi. Imelo bi pa ono tudi samo zase neprecenljiv hasek samovzgoje, ki bi se jej ženstvo moralo podvreči, ako bi hotelo izpolniti to vzvišeno nalogo. Ker bi se pa morale te dobrotnice človeštva v to svrhu tudi temeljito pedagoško izobraziti, bi gotovo obračale tudi na svojo lastno deco več pozornosti, kakor se godi, žal, danes, kar bi zopet rodilo le blagodejnega sadu.



J. L.:

Polje ženskega dela.*)

V oddelku »Žena v zakonu« govori Ida Uckytilova najprej o reformi zakona. Treba je, da je zakon sam na sebi stalna zveza, vendar pa, mora biti mogoča razdružitev zato, ker ta zveza pogosto ne more biti stalna. Nepravi zakon vpliva na otroke slabše, nego ločitev, torej je ločitev boljša. V zakonu trpe predvsem žene; zato je treba, da se sklepa zakon na podlagi svobodne volitve od obeh strani. To pa bo mogoče šele takrat, kadar bo žena gospodarsko enaka.

Vsestransko zanimiv je članek gdčne. M. Vitkove o ženi-učiteljici. Pri nas, ko učenega proletarijata ni toliko, kolikor na Češkem, tudi še ni takega boja med moškim in ženskim delom na učiteljskem in uradniškem polju. Brezdvomno pa tak boj še pride. Vemo, da imajo tudi naše učiteljice mnogo težkega boja za svoj kruh, vendar imajo Čehinje še težje stališče in ni nič čudnega, če je pred kratkim izšla knjiga: »Kam s hčerkami po 14. letu«, kajti boj za obstanek raste. Pisateljica navaja par listov odraslih učenk, kjer se izraža mnenje mladine o učiteljicah in učiteljih. Iz vsega je videti, da postaja to vprašanje bolj in bolj pereče.

Znana feministka K. Machová, prvoboriteljica čeških žen-delavk, je priobčila svoj članek: Žena-delavka. Lahko rečemo, da je žena-delavka bitje, ki je danes najbolj zapuščeno in zatirano. Iz tega spisa veje najtoplejše človekoljubje.

Kot tip žene umetnice je podala Marija Gebauerjeva študijo o Boženi Nemcovi. Ni morda nikogar izmed nas, ki bi ne poznal njene »Babice«, toda nje trpko življenje pozna malokdo od nas.

*) Po češki knjigi »Žena«. Glej »Slovensko Gospodinjo« št. VIII. in IX. 1908.

In v njenem trpljenju se je rodila poezija, ki še danes oslaja mlade duše, vzrasla so v njem dela, ki imajo večno vrednost.

Čehinje imajo med seboj mnogo umetnic: pisateljic, slikaric, virtuozinj, in češke igralke polnijo danes svetovne odre. Za nas opomnim le toliko, da gledajo Čehi na ženo-umetnico, kakor na umetnika sploh, vse drugače nego mi Slovenci. Žalostno znamenje dobe je pač, da se slovenske žene umetnosti tako zelo odtegujejo. In vendar je to svet, kjer se da lepo uporabiti toliko ženskih sil.

Težko je podati v nekaj vrstah vsebino dela, ki je tako bogato misli in vsebine. Treba je prečitati knjigo, kajti sicer radi pravijo ljudje, da so ženske gostobesedne, tej knjigi, ki je delo vsega leta, ni mogoče očitati tega. Prečita jo vsakdo z velikim užitkom.

Bilo bi gotovo potrebno tudi pri nas predelati ta, za ženstvo toli važna vprašanja in našli bi morda tudi mi mnogo večje polje ženskega dela, nego ga vidimo sedaj. Žal, da je celo v naših najinteligentnejših — ne samo moških! — krogih še toli malo zanimanja za nalogo, hrepenenje in sposobnost ženske! Da, niti naše takozvane najprosvetljenejše dame nimajo razuma niti za — lastne interese. O naših časopisih pa je bolje molčati...



Ivanka:

Razsvetljava.

Velika izprememba se ni vršila tekom časa v nobeni stroki naših potrebščin, kakor pri razsvetljavi, ki je bila izprva jako priprosta in nezadostna. Prva luč, ki si je človek nadomeščal z njo dnevno svetlobo, so bile baklje in trske, navadno iz jelovega lesa, ki zaradi smolnate snovi raje gori. V nekaterih krajih uporabljajo še dandanes suhe brezove ali leskove baklje za razsvetljava, zlasti po temnih potih ali pri delu na prostem.

Že najstarejši narodi starega veka, kakor Indijanci, Egipčani, Izraelci i. dr. so razsvetljevali svoja stanovanja z oljnatimi svetilkami. Tudi stari Grki in Rimljani niso imeli nič boljše razsvetljave. Na trgih so prižigali smolo, ki so jo imeli v kotličkih, ali pa smolnate baklje. V stanovanjih pa so imeli male, plitve posodice, nalite z oljem, ki je iz njega molel stenj. Take svetilke uporabljajo ljudje še danes kot nočne lučice. Mnogo stoletij so brlele take leščerbe, dokler jih ni začela izpodrivati sveča. Delali so je že Rimljani, ki so prevlekli kos sukanega prediva z voskom ali smolo. Za časa Konštatina Velikega so se uporabljale take sveče le pri posebnih svečanostih.

Ker je bil vosek silno drag, so jih mogli imeti le bogatini in cerkve. Navadno ljudstvo pa je ostalo tudi še nadalje pri navadnih svetilkah ter pri bakljah in trskah.

Prva lojeva sveča se je prižgala na Angleškem v 12. stoletju. Trajalo je pa celih 300 let, preden se je razširila ta sveča po vsej Evropi. — V drugi polovici 18. stoletja so se oljnate svetilke mnogo izboljšale in tudi olje so začeli čistiti, kar je dajalo prijetnejšo in tudi čistejšo luč. Kot boljša razsvetljava pa so se uporabljale prav dolgo lojeve sveče.

Šele l. 1830 se je začela plinova luč, ki se je na Angleškem rabila že l. 1798. Od tedaj je izpopolnitev razsvetljave hitro in dobro napredovala. L. 1832. so se vpeljale stearinske sveče. Poznamo pa še voščene, parafinove in spermacetske sveče. Odkar pa je zaslovela severna Amerika zaradi mnogih vrelcev kamenega olja ali petroleja, se je umaknila skoraj vsaka druga razsvetljava petrolejevi svetilki, izvzemši plinovo luč.

Petrolej je dandanes najnavadnejša, pa tudi najcenejša razsvetljava. Največ vrelcev kamenega olja ali petroleja ima Severna Amerika in Vzhodna Indija. Prepričali so se pa, da so ti vrelci navadno v obližju črnega premoga in zato mislijo, da se naredi iz razgretga premoga. Ker pa petrolej, kakoršen je v zemlji, ni čist, ga je treba šele čistiti ali rafinirati.

Svetilni plin se dobiva potom suhe destilacije iz premoga, lesa ali tolšče. Najpogosteje se nareja iz premoga ali pa iz onih snovij, ki preostajajo pri čiščenju petroleja. Svetilni plin daje mirno in svetlo luč in proizvaja mnogo toplote. Kadar se plinova luč ugasuje, treba posebne opreznosti; ako plinova cev ni dobro zaprta, se uhajajoči plin razprostere po celi sobi in postane lahko smrtno nevaren. Človek se lahko zaduši.

Najlepša je električna razsvetljava, ki je vpeljana po mnogih velikih mestih. To je najudobnejša in najčistejša luč, a je tudi najdražja. Poleg tega pa sveti električna svetilka preveč in ne docela enakomerno, kar je kvarno za oči.

Svojstva dobre razsvetljave. Kakor je umetna razsvetljava neizogibno potrebna, tako važno je tudi zlasti za matere in gospodinje, da znajo pravilno ravnati z njo. Treba je skrbeti, da ne postane razsvetljava škodljiva očem in zdravju sploh ter da ne povzroči kake nesreče. Vobče naj veljajo glede razsvetljave sledeča pravila:

1.) Razsvetljava naj bo kolikor možno razdeljena po vsej sobi enako.

2.) Luč bodi podobna dnevni svetlobi; goreti mora mirno. Cilindri na svetilkah naj pospešujejo mirno razsvetljava.

3.) Svetilke treba posebno skrbno in marljivo čistiti; tudi najboljše svetilke ne ugaja, ako ni snažna. Snaženja svetilk ne odlašaj do večera, nego opravi

to podnevi. Najbolje je, da osnažiš svetilke zjutraj po glavnem pospravljanju. To velja zlasti za petrolejke, ker se petrolej pri luči rad vname, osobito ako je slabo prečiščen. Stenj svetilke mora biti na obeh oglih nekoliko zaokrožen.

4.) Ne menjavaj prehitro razsvetljave ter ne delaj sedaj pri prav svetli, drugič zopet pri medli luči.

5.) Luči ne ugašaj tako, da bi utrinek predolgo tlel, ker to spridi zrak in je zato jako škodljivo. Sploh treba vsako razsvetljava, ki napravi dim in neprijeten duh, čimpreje odpraviti.



Doma.

Varnost pred ognjem. Mnogo požarov nastane vsled neprevidnosti; zato ne moremo nikdar dovolj previdno ravnati z ognjem in lučjo, da se obvarujemo nezgode.

Skrbni gospodinji naj veljajo v njeni hiši tale navodila:

1.) Užigalice, špirit, petrolej, bencin in druge slične tekočine hrani na varnem prostoru, kamor ne morejo otroci.

2.) Svetilke naj bodo vedno dobro oskrbljene; gospodinja naj ne dopušča hoditi z lučjo v hlev, skedenj ali pod streho, kjer bi lahko nastal požar.

3.) Reči, ki se lahko vnamejo, naj ne bodo blizu peči ali ognjišča, tudi ne blizu dimnika pod streho.

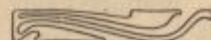
4.) Pepela ne nosi nikamor, dokler ni docela pogasjen. Neodpustljiva lahkomišljenost je nositi goreč pepel celo na podstrešje, kajti mal žareč ogorek lahko oživi ves kup pepela.

5.) Nočna luč naj stoji na porcelanastem ali steklenem krožniku in ne kar na mizi, ki je morda celo pregrnjena s prtom.

6.) Ne dopuščaj nikdar, da bi prilival kdo petrolej gorečim svetilkam! Ne čakaj nikdar, da bi pogorelo vse olje, nego zahtevaj, da se svetilke osnažijo podnevi.

7.) Ako se suši obleka, perilo i. dr. na peči ali štedilniku, je treba posebne pazljivosti, da se ne zapali.

Če se je pa vzlic vsej previdnosti pripetila nesreča in nastane ogenj, tedaj naj gospodinja ne izgubi glave. Skušati je treba ogenj kolikor možno hitro pogasiti; za to pa mora priti hitra pomoč. Goreče masti, olja in špirta ne gasi z vodo, nego skušaj plamen zadušiti s tem, da vržeš nanj plahto ali kaj družega. Ako se vname komu obleka, je najbolje, da se vrže dotičnik na tla; nikakor pa ne sme tekati semintja.



Iz ženskega sveta.

Pridobitev Slovenk. V kuratorij dekliškega liceja v Ljubljani sta bili prvokrat izvoljeni tudi dve ženski zastopnici in sicer ljubljanska županja ga. Milica Hribarjeva ter ga. Franja dr. Tavčarjeva.

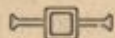
Češki tečaj. »Splošno slovensko žensko društvo« v Ljubljani priredi svojim članicam brezplačen tečaj za češki jezik. Pouk se začne v ponedeljek, 2. novembra.

Iz življenja bolgarske žene. Nedavno je bil v Sofiji VII. kongres bolgarskih žen. Društev ženskih imajo na Bolgarskem že 30 s 4000 članicami ter skupnim premoženjem 120.000 kron. Bolgarska ženska društva se ne brigajo samo za svoje, t. j. ženske koristi, nego jim je na srcu zlasti odgoja zapuščene in siromašne mladine. Bolgarke zahtevajo, naj bi ustanovila vlada ženske gospodarske šole, naj bi dovolila ženskam posecati univerzo ter naj bi bile potem ženske seveda tudi nameščene na srednjih šolah, v bankah, trgovinah in drugod.

Velike zasluge za napredek bolgarskega ženstva ima gospa Kina Montafova Konova, ki je tudi mnogo storila za vzgojo mladine. Konova je dovršila gimnazijo v Gabrovu. Potem se je posvetila babiškim študijam, ki jih je dovršila v Švici. Učiteljevala je 7 let na dekliški osemrazrednici. Nato je še študirala dalje časa v Genevi, nakar se je poročila z odvetnikom A. Konovim. Ustanovila je več ženskih društev ter agitira in deluje z največjim uspehom že 8 let po severni Bolgarski.

Ženska vseučilišni rektor. Znana angleška prvoboriteljica za ženske pravice, gospa Henry Gatett, je predlagana za rektorico na univerzi v Aberdeenu. Njena konkurenta sta ministrski predsednik Asquith in gospod Edvard Carson. Na končni rezultat je vse jako radovedno.

Žena — vojak. Ne samo, da Angležinje zahtevajo z vso energijo volilne pravice, pod vodstvom gospice Ethele Everest so šle nedavno tudi k vojnemu ministrstvu ter so prosile, da bi smele služiti v vojski. Deputacija je izjavila, da potratijo ženske mnogo časa na lovu, z jahanjem in drugimi športi, pa bi zato bilo mnogo bolje, ko bi namesto tega služile v korist domovine. Vojni minister Haldau pa ni hotel ničesar slišati o tej prošnji.



Na sestanku prijateljic.

Drage moje!

Kakor vidim, je tukaj ženski spol obilneje zastopan kakor moški. Zato sem si izbrala snov, ki je za ženske najprikladnejša, namreč razpravljala vam bodem nekoliko o — preljubi kavi.

Torej, kaj je kava? Ino, boste rekli, kava je pi-jača. Da, to je že res — pa kaj je še? — Že vidim, da

moram sama povedati. — Kava je imeniten zdravnik, zlasti v ženskih boleznih.

Čula sem že večkrat ženico, ki je rekla:

»Tako me je glava bolela, pa sem zavrela malo kofetka, pa mi je precej odleglo.«

In zopet druga govori:

»Strašno me je krč vil in nobena zdravila niso pomagala; potem sem pa začela piti prav močno kavo in krč je počasi minul.«

In če kak otrok zboli, kako hitro ga tolaži mati:

»Le čakaj! Skuham ti kave in kmalu se pozdraviš.«

Če je pa otrok tako bolan, da se mu kava že upira, o, potem pa mati vsa obupana zatrdno misli, da je smrt prav blizu.

Sploh je pa kava zelo priljubljena kot vsakdanja jed. Zajutreka si brez nje še skoro misliti ne moremo. Popoldne jo pijemo in zvečer je včasih zopet dobra, da se nam potem slajše sanja.

Poleg vsega tega je pa kava tudi najboljša pi-jača za obiskovalce. Pa tudi slavnosti, banketi in gostije se nikakor ne smejo končati, dokler ne priroma preljuba kava na mizo. Tako si brez kave ne moremo misliti prave zadovoljnosti.

Zato se ni čuditi, kar se pripoveduje o neki na smrt bolni ženici. Njen spovednik jo je namreč vprašal, če se kaj nebes veseli. »Da,« je rekla, »bi se jih že veselila, ko bi zatrdno vedela, da tudi gori kofe kuhajo!«

Spovednik jo je potolažil s tem, da je v nebesih vseh dobrot polno, in zatorej že sme upati, da dobi tudi svojo kavo, saj brez kave se dandanes nobena ženska več srečno ne čuti, če tudi bi bila v nebesih.

Toda kava ne sme biti le močna, nego mora biti tudi okusna in lepa. To je možno doseči le s primesjo dobre in zdrave cikorije. Brez cikorije sploh ne pijemo kave, ker bi bila premočna in škodljiva. Najboljšo cikorijo za Slovence izdeluje iz najzdravejših sadov I. jugoslovanska tovarna kavinih surogatov (Iv. Jelačin) v Ljubljani. Ta tovarna je narodna ter bogato podpira naša narodna društva! Prijateljice, podpirajte to vrlo tovarno v korist sebi in v korist naroda!

Najboljši češki nakupni vir.

Ceno posteljno perje!



1 kg sivega, puljenega 2 K, bolj-šega 2 K 40 h; polbelega 2 K 80 h; belega 4 K; belega, puha-stega 5 K 10 h; 1 kg volefinega, snežnobelega, puljenega 6 K 40 h; 8 K; 1 kg puha, sivega 6 K, 7 K; belega, finega 10 K; najfinejši prsni puh 12 K. Kdor vzame 5 kg dobi franko.

Zgotovljene postelje

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rumenega nan-kinga, pernica, 180 cm dolga, 116 cm široka, z 2 zglavnikoma, vsak 80 cm dolg, 58 cm širok, napolnjen z novim, sivim jako stanovitnim puhastim posteljnim perjem 16 K; napol puh 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; zglavniki 3 K, 3 K 50 h, 4 K. Razpošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je vzeti nazaj ali zamenjati franko. Za peugajajoče se povrne denar.

S. Benisch, Deschenitz 833, Sumava, Češko. Cenovalik zastoj in franko.